

Diversitat de l'autora

Novel·la i conte

Novel·la i conte

Xavier Pla

Fragment de l'article traduït al català de: *Mercè Rodoreda : una poètica de la memòria* / [direcció: Joaquim Molas, Carme Arnau, Marta Nadal ; col·laboradores: Maria Campillo, Mercè Ibarz, Eulàlia Miret, Abraham Mohino, M. Berta Morán, Dolors Oller, Xavier Pla, Bartasar Porcel, Roser Porta, Montserrat Roig, Anna M. Saludes.] Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda; Institut d'Estudis Catalans; Catalunya Hoy; Generalitat de Catalunya, 2002. P. 70-71.

Mercè Rodoreda o una poètica de la consciència literària

Uns anys abans de la publicació de *À la recherche du temps perdu* és a dir, als voltants de 1910, Marcel Proust escriví una sèrie d'articles dedicats a alguns escriptors francesos que no s'arribà a publicar fins al 1954 amb el títol *Contre Sainte-Beuve*. Es tracta d'uns escrits que desenvolupen una espècie de professió de fe estètica, però de manera gairebé novel·lada, que expliquen el despertar del personatge protagonista que, un matí, espera l'arribada de la seva mare i que comença a recordar la infància, un fragment en el que apareix ja la conegudíssima escena del moment d'anar-se'n a dormir i els coneguts passejos fins als dos còtès que vertebraran a la Recherche. Uns moments més tard arriba la mare, qui porta l'exemplar d'un diari en el qual apareix publicat un article del narrador. Mare i fill comencen aleshores una llarga discussió sobre els mètodes del conegut crític literari francès del segle XIX Sainte-Beuve. El seu mètode interpretatiu consistia, segons Proust, en no saber separar l'home de la seva obra, en considerar que és indispensable, per jutjar un text literari, envoltar-se de totes les informacions possibles sobre l'autor, llegir la seva correspondència, interrogar als homes que el convenceren, llegir els testimonis escrits per aquells que el tractaren en vida, buscar correspondències reals, bibliogràfiques, d'anècdotes i personatges en les seves obres, etc. El gran defecte del mètode de Sainte-Beuve seria, doncs, segons Proust, el no haver entès que un llibre és el producte d'un jo diferent al que manifestem en la nostra vida, en les relacions socials, en els vicis personals. Aquest jo, si volem comprendre'l, és al fons de nosaltres mateixos, i és al fons de nosaltres mateixos que hem d'intentar recrear-lo. Proust denuncia aquella crítica literària que no sap veure la distància existent entre el jo profund i moral de l'escriptor (que apareix a l'obra literària) i el jo biogràfic, que es mostra en la realitat, i que és evident que no tenen perquè coincidir forçosament. El novel·lista francès denuncia, doncs, aquell tipus de lectura ingènua que es proposa interpretar una obra literària pensant que la vida de l'escriptor, la seva biografia, és la clau que permetrà la composició del text. I ho escriu Marcel Proust, precisament un autor que elabora una gran obra de ficció que es presenta com un narrador en primera persona que té el mateix nom que el novel·lista (és a dir, Marcel), que ens explica la seva evolució personal en un món ple de referències reals i imaginàries i que sempre deixà oberta la qüestió de l'adscripció genèrica de la seva obra, sense situar-la mai clarament en el sentit de confirmar si era o no autobiogràfica.

Pot ser que Proust, un dels millors novel·listes del segle XX, hagi estat, també, un dels seus crítics literaris més intel·ligents. Potser les seves reflexions puguin aportar avui en dia la necessària prevenció metodològica per reflexionar adequadament sobre les novel·les de Mercè Rodoreda. És cert que la novel·la europea contemporània ofereix múltiples exemples d'escriptors que utilitzen la seva existència o moments de la vida com a matèria narrativa de les seves novel·les. Hi ha una gran quantitat d'autors, entre els que s'hi troben alguns dels millors, en l'obra dels quals es pot constatar aquesta tot sovint estranya aliança entre el registre autobiogràfic i el registre de la ficció novel·lesca. Alguns escriptors ho fan directament, a cara descoberta, declarant-ho explícitament i sense cap tipus de màscara, elaborant textos intencionalment autobiogràfics i referencials. Però n'hi ha altres que substitueixen la seva pròpia veu per la dels seus personatges novel·lesc, i configuren móns imaginaris en els que es desenvolupen trames narratives que inclouen elements propis de la realitat i altres que no ho són. Sempre s'ha dit que, d'una manera o una altra, tota novel·la és autobiogràfica i que, de fet, qualsevol autor no fa més que parlar de si mateix, ja que, al cap i a la fi, és el que coneix millor.